

Föreskrivning av hjälpmedel och utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi enligt HSL

Resultat av Dyslexiförbundet FMLS landstingsenkät våren 2014.

Bakgrund

Dyslexiförbundet FMLS är ett handikappförbund som organiserar personer med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi samt personer med räkningsvårigheter/dyskalkyli.

Det råder oklarheter och skillnader i landet beträffande möjligheten för personer med läs- och skrivsvårigheter att få sina svårigheter utredda och erhålla hjälpmedel enligt § 3 b i hälso- och sjukvårdslagen - HSL.

För att skapa en bild av situationen i landet har därför Dyslexiförbundet FMLS för tredje gången gjort en enkätundersökning våren 2014 om föreskrivning av hjälpmedel och möjligheter till utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. De tidigare enkäterna gjordes 2008 respektive 2010.

Sammanfattning och kommentar

Samtliga landsting har helt besvarat enkäten förutom Uppsala län, som inte besvarat frågorna om hur vuxna hanteras.

Hjälpmedel till vuxna

13 av 21 landsting förskriver hjälpmedel till vuxna enligt hälso- och sjukvårdslagen. Här kan vi dock se en positiv utveckling över tid.

De landsting som ej förskriver hjälpmedel motiverar avslagen olika. Det förefaller att man ej alltid tänkt igenom denna fråga, och finner den obehövlig eftersom man hänvisar till att man kan få hjälpmedel i skolan eller arbetslivet. Ett landsting – Västmanland – har beslutat att dyslexi inte omfattas av HSL. Tre landsting anger att frågan för närvarande utreds eller ses över.

Utredning av barn under 18 år

Tio landsting svarar att de utreder svårigheter hos barn under 18 år medan fem svarar att de inte gör det. Sex landsting anger att de utreder om svårigheterna är en del av en större problematik – språksvårigheter eller andra neuropsykiatriska tillstånd.

De landsting, som svarar NEJ hänvisar oftast till att man anser att detta är kommunernas och skolans ansvar.

I Västmanland hänvisas man till privat utredning om man står på sig, som man får bekosta själv.

Väntetiderna har generellt förbättrats under senare år. I Stockholms län är till exempel väntetiderna nu några veckor från att ha varit flera år. Här kan man nu även få många av de hjälpmedel man behöver. Ett resultat av politiska beslut i landstinget.

I några landsting är dock väntetiderna fortfarande alldeles för långa – 8-18 månader (Dalarna, Gävleborg, Uppsala län, Värmland och Örebro län.) För barn som alltid är i viktiga utvecklingsfaser är detta en ren katastrof. Den förlorade tiden kan man aldrig återta.

Utredning av vuxna.

När det gäller utredning av vuxna över 18 år erbjuder nästan samtliga landsting sådana. Endast tre landsting säger nej; Jämtland, Värmland och Västmanland. Här ser vi en positiv utveckling över tid. Västmanland av principiella skäl – dyslexi tillhör inte HSL.

För vuxna varierar dock väntetiderna lika mycket och kan vara lika långa. Här är dock de negativa effekterna mer uthärdliga, eftersom man passerat de viktiga utvecklingsfaserna i livet.

Utförande

Enkäter utsändes till logopedmottagningar, vuxenhabilitering eller ÖNH-mottagningar i Sveriges 21 landsting.

I och med att landstingen organiserar hjälpmedelsförsörjningen på sätt olika innebär detta flera olika enkätbesvarare i vissa landsting.

I vilka landsting kan personer över 18 år med dokumenterade läs- och skrivsvårigheter/dyslexi erhålla hjälpmedel?

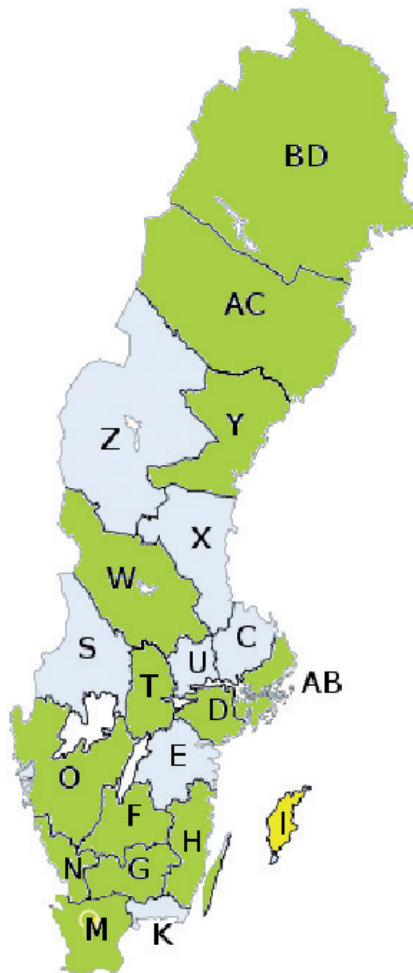
Fråga 1. Kan en person över 18 år enligt ovanstående definition och med ovanstående eller liknande behov erhålla hjälpmedel enligt HSL i ert landsting?

Av 20 besvarande landsting svarade 13 stycken JA på frågan och 7 NEJ.

Uppsala län besvarade inte denna fråga.

I 3 landsting (Gotland, Blekinge och V:a Götaland) pågår det utredningar och aktiviteter som berör och kan påverka frågan (se bilaga).

Landsting	Fråga 1
Blekinge	Nej
Dalarna	Ja
Gotland	Delvis
Gävleborg	Nej
Halland	Ja
Jämtland	Nej
Jönköping	Ja
Kalmar	Ja
Kronoberg	Ja
Norrbotten	Ja
Skåne	Ja
Stockholm	Ja
Sörmland	Ja
Uppsala	-----
Värmland	Nej
Västerbotten	Ja
Västernorrland	Ja
Västmanland	Nej
Västra Götaland	Ja
Örebro	Ja
Östergötland	Nej

AB - Stockholms län
 C - Uppsala län
 D - Södermanlands län
 E - Östergötlands län
 F - Jönköpings län
 G - Kronobergs län
 H - Kalmar län
 I - Gotlands län
 K - Blekinge län
 M - Skåne län
 N - Hallands län
 O - Västra Götalands län
 S - Värmlands län
 T - Örebro län
 U - Västmanlands län
 W - Dalarnas län
 X - Gävleborgs län
 Y - Västernorrlands län
 Z - Jämtlands län
 AC - Västerbottens län
 BD - Norrbottens län

Grönt indikerar att landstinget svarat JA
 Gult indikerar att landstinget svarat DELVIS

Vilka landsting utreder läs- och skrivsvårigheter hos barn under 18 år?

Fråga 4. Utreder landstingets logopeders läs- och skrivsvårigheter hos barn under 18 år?

Motivera gärna ett NEJ-svar.

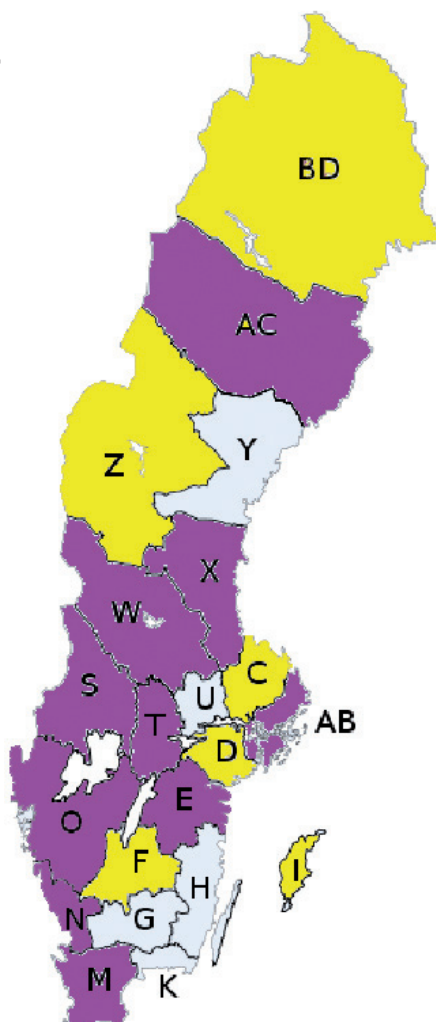
Fråga 6. Om svaret är JA – Hur lång är för närvarande väntetiden för barn?

Av 21 svarande landsting svarade 10 att de utreder läs- och skrivsvårigheter hos barn under 18 år, medan 5 svarade att de inte gör det. 6 landsting utreder läs- och skrivsvårigheter om de är en del av problematiken.

Landsting

Fråga 4

Blekinge	Nej
Dalarna	Ja
Gotland	Delvis
Gävleborg	Ja
Halland	Ja
Jämtland	Delvis
Jönköping	Delvis
Kalmar	Nej/Ja*
Kronoberg	Nej
Norrbottn	Delvis
Skåne	Ja
Stockholm	-----
Sörmland	Ja
Uppsala	Delvis
Värmland	Delvis
Västerbotten	Ja
Västernorrland	Ja
Västmanland	Nej
Västra Götaland	Nej
Örebro	Ja
Östergötland	Ja

AB - Stockholms län
C - Uppsala län
D - Södermanlands län
E - Östergötlands län
F - Jönköpings län
G - Kronobergs län
H - Kalmar län
I - Gotlands län
K - Blekinge län
M - Skåne län
N - Hallands län
O - Västra Götalands län
S - Värmlands län
T - Örebro län
U - Västmanlands län
W - Dalarnas län
X - Gävleborgs län
Y - Västernorrlands län
Z - Jämtlands län
AC - Västerbottens län
BD - Norrbottens län

*Över 16 år

Lila landsting utreder barn med läs- och skrivsvårigheter

Gult landsting utreder delvis

De landsting som svarade JA ombads att ange väntetiden för barn, och angav varierande tidsspann.

Landsting	Väntetider för barn
Blekinge	-----
Dalarna	12-16 månader *
Gotland	2-4 månader
Gävleborg	8 månader
Halland	0-8 månader
Jämtland	-----
Jönköping	2-6 månader
Kalmar	-----
Kronoberg	-----
Norrbottn	2-3 månader
Skåne	3 månader
Stockholm	1-3 månader
Sörmland	6-12 månader
Uppsala	8-9 månader
Värmland	Cirka 12 månader
Västerbotten	Cirka 3 månader
Västernorrland	-----
Västmanland	-----
Västra Götaland	-----
Örebro	Minst 18 månader
Östergötland	Max 2 månader

*Prioriterade cirka halva tiden.

Vilka landsting utreder läs- och skrivsvårigheter hos vuxna över 18 år?

Fråga 7. Utreder landstingets logopeder läs- och skrivsvårigheter hos vuxna över 18 år?

Motivera gärna ett NEJ-svar.

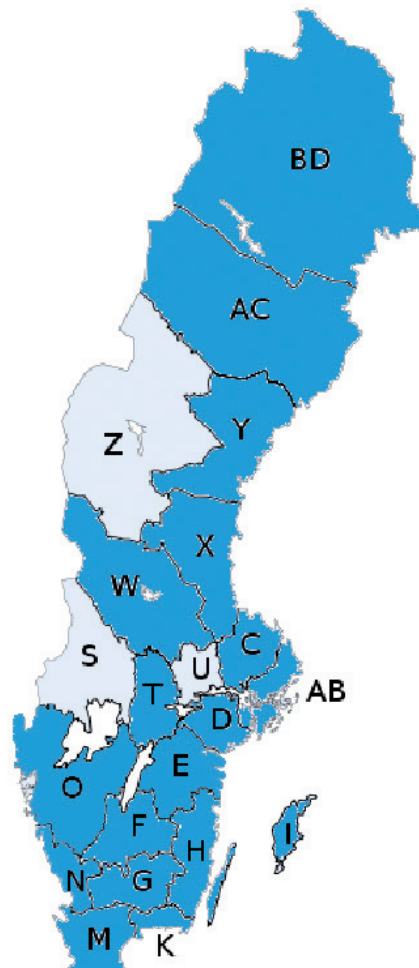
Fråga 9. Om svaret är JA – Hur lång tid är för närvarande väntetiden för vuxna?

Av 21 svarande landsting svarade 18 att de utreder läs- och skrivsvårigheter hos vuxna över 18 år, medan 3 svarade att de inte gör det

Landsting

Fråga 7

Blekinge	Ja
Dalarna	Ja
Gotland	Ja
Gävleborg	Ja
Halland	Ja
Jämtland	Nej
Jönköping	Ja
Kalmar	Ja
Kronoberg	Ja
Norrbottn	Ja
Skåne	Ja
Stockholm	Ja
Sörmland	Ja
Uppsala	Ja
Värmland	Nej
Västerbotten	Ja
Västernorrland	Ja
Västmanland	Nej
Västra Götaland	Ja
Örebro	Ja
Östergötland	Ja

AB - Stockholms län
C - Uppsala län
D- Södermanlands län
E - Östergötlands län
F - Jönköpings län
G - Kronobergs län
H - Kalmar län
I - Gotlands län
K - Blekinge län
M - Skåne län
N - Hallands län
O – V Götalands län
S - Värmlands län
T - Örebro län
U - Västmanlands län
W - Dalarnas län
X – Gävleborgs län
Y- Västernorrlands län
Z - Jämtlands län
AC – Västerbottens län
BD - Norrbottens län

Blå landsting utreder vuxna med läs- och skrivsvårigheter

De 16 landsting som svarade JA ombads att ange längden på väntetiden för vuxna, och precis som för barn angavs varierande tidsspann. Tabellen nedan medtar alla tidsspann som omnämns av de svarande.

Landsting	Väntetid för vuxna
Blekinge	Inom 3 månader
Dalarna	12-16 månader*
Gotland	Inom 6 månader
Gävleborg	8 månader
Halland	0-6 månader
Jämtland	-----
Jönköping	2-4 månader
Kalmar	4-6 månader
Kronoberg	3-4 månader
Norrbottn	2-3 månader
Skåne	Cirka 6 månader
Stockholm	Cirka 1 månad
Sörmland	6-12 månader
Uppsala	8-9 månader
Värmland	-----
Västerbotten	3-4 månader
Västernorrland	15-18 månader
Västmanland	-----
Västra Götaland	-----
Örebro	18-24 månader
Östergötland	Max 2 månader

*Prioriterade cirka halva tiden.

Bilaga 1

Fråga 1: Kan en person över 18 år enligt ovanstående definition och med ovanstående eller liknande behov erhålla hjälpmedel enligt HSL i ert landsting?

Fråga 2: Om svaret är NEJ. Vad ligger till grund för avslaget? Finns skriftliga beslut, direktiv, regler mm? Bifoga gärna.

Landsting	Fråga 1	Fråga 2
Blekinge	Nej	Inte enbart pga dyslexi. Hjälpmedelsanvisningarna styr. Arbetshjälpmedel eller skolhjälpmedel blir oftast alternativa lösningar.
Dalarna	Ja	Ej hjälpmedel om personen studerar.
Gotland	Delvis	Vissa hjälpmedel kan fås efter ansökan till ärendegrupp (beslutandegrupp).
Gävleborg	Nej	Landstingets direktiv. Det finns information på www.lg.se
Halland	Ja	-----
Jämtland	Nej	Finns ingen vedertagen vårdplan/rutin inom Jämtlands län.
Jönköpings län	Ja	-----
Kalmar län	Ja	-----
Kronoberg	Ja	-----
Norrbottn	Ja	Ej scanner och fickminne. Det räknas som allmänt förekommande.
Skåne	Ja	-----
Stockholms län	Ja	Scanner och Daisyläsare förskrivs ej. Det finns i skolan.
Sörmland	Ja	-----
Uppsala län	Ej svarat	-----
Värmland	Nej	Inte för enbart dyslexi. Information ges om hjälpmedel, man får betala själv
Västerbotten	Ja	-----
Västernorrland	Ja	-----
Västmanland	Nej	Landstinget gör bedömningen att dyslexi omfattas ej av HSL.
Västra Götaland	Ja	-----
Örebro län	Ja	-----
Östergötland	Nej	Negativt beslut i landstinget. Skrivelse i jan 2012 fick tyvärr ej gehör.

Landsting **Fråga 3: Finns utredning, översyn och/eller förslag som för närvarande pågår som berör frågan?**

Blekinge	Ja	Hjälpmiddelskonsulenter och hjälpmedelscenter tar diskussion med politisk ledning.
Dalarna	Nej	-----
Gotland	Nej	Översyn av regelverket pågår. Idag finns inte läs- och skrivsvårigheter/dyslexi i regelverket.
Gävleborg	Nej	-----
Halland	Ja	App-projekt pågår.
Jämtland	Ja	För barn under 18 år.
Jönköpings län	Ej svarat	-----
Kalmar län	Ej svarat	-----
Kronoberg	Nej	-----
Norrbottn	Ej svarat	-----
Skåne	Ej svarat	-----
Stockholms län	Nej	Inget nytt för närvarande.
Sörmland	Nej	-----
Uppsala län	Ej svarat	-----
Värmland	Nej	-----
Västerbotten	Nej	-----
Västernorrland	Vet ej	-----
Västmanland	Nej	-----
Västra Götaland	Ja	Handboken för förskrivning av personliga hjälpmedel håller på att revideras.
Örebro län	Ej svarat	-----
Östergötland	Nej	Ej för närvarande.

Landsting	Fråga 4: Utredning av landstingets logopeders läs- och skrivsvårigheter hos barn under 18 år? Motivera gärna ett NEJ-svar.	
Blekinge	Nej	-----
Dalarna	Ja	-----
Gotland	Delvis	Utredning av barn där frågeställningen är språkstörning – där ingår läs- och skrivtest vid behov. Ej dyslexiutredning för barn, men för vuxna över 18 år.
Gävleborg	Ja	-----
Halland	Ja	-----
Jämtland	Delvis	Barn med neuropsykiatriska problem utreds. Annars inte som regel.
Jönköpings län	Delvis	Logopedmottagningen tar emot remisser på barn som har läs- och skrivsvårigheter i kombination med språkliga svårigheter. Vid utredning bedöms läsning och skrivning som en del i den språkliga förmågan vid behov. Vi har inte möjlighet att ta emot remisser där frågeställningen enbart rör läs- och skrivsvårigheter. I dessa fall hänvisas till specialpedagog och skolpsykolog inom kommunen. Vissa kommuner i Jönköpings län har också logopeders anställda inom skolan som utredning av läs- och skrivsvårigheter.
Kalmar län	Nej/Ja	Endast över 16 år.
Kronoberg	Nej	Vi har inte resurser att ta emot och utreda skolbarn.
Norrbottnen	Delvis	Vid komplicerade och sammansatta svårigheter som behöver samverkande insatser i utredning. (Ex. NePsy barnteam/psykolog + logoped).
Skåne	Ja	-----
Stockholms län	Ja	+ privata logopeders.
Sörmland	Delvis	Vi kan endast ta emot remisser med frågeställningen läs- och skrivsvårigheter där det också finns misstanke om annan språklig problematik och/eller neuropsykiatriska svårigheter. Vi kan inte ta emot remisser på elever som enbart har läs- och skrivsvårigheter om det inte finns ett tydligt behov av att sätta en medicinsk diagnos.
Uppsala län	Delvis	Vi tar emot alla barn med misstänkt språkstörning och uttals- och skrivsvårigheter, men också barn med läs- och skrivsvårigheter i kombination med andra svårigheter (ex. koncentration/uppmärksamhet/beteende/samspel/stor skolfrånvaro etc). De barn/ungdomar som "bara" har läs- och skrivsvårigheter, och som är skrivna i Uppsala kommun, hänvisas till kommunens logopeders.
Värmland	Ja	-----
Västerbotten	Ja	Mot betalning om kompetens ej finns i skolan/kommunen, och skolans rektor godkänner kostnaden.
Västernorrland	Nej	Begränsade logopedresurser
Västmanland	Nej	-----
Västra Götaland	Ja	-----
Örebro län	Ja	-----
Östergötland	Ja	Detta gäller mer komplicerade ärenden som skolan ej haft framgång med. (Detta gäller även dyskalkyli).

Landsting	Fråga 5 (Om svaret är NEJ. Vem hänvisas man till istället) Fråga 8 (Om svaret är NEJ. Vem hänvisas man till istället)
Blekinge	5) Ansvaret ligger hos elevhälsan i kommunerna.
Dalarna	-----
Gotland	-----
Gävleborg	-----
Halland	-----
Jämtland	5) Specialpedagogiska skolmyndigheten i Östersund. 8) Ovisst!
Jönköpings län	-----
Kalmar län	5) Det är skolans ansvar där det finns anställda logopeders fram till 16 år, sedan skickas de till logopedmottagningen.
Kronoberg	5) Specialpedagog i skolan.
Norrbottn	5) Skolans egna insatser. Ansvar enligt skollagen för läs- och skrivsvårigheter och språksvårigheter.
Skåne	-----
Stockholms län	-----
Sörmland	5) Våra remisskriterier är framtagna i samarbete med länets kommuner.
Uppsala län	5) De som avvisas hos oss hänvisas till Uppsala kommuns logopeders i första hand. I övrigt hänvisas till skolans specialpedagoger, andra kunliga inom området och till privata kliniker (främst i Stockholm), då föräldrarna själva bekostar utredningen.
Värmland	-----
Västerbotten	5) Skolan/kommunen.
Västernorrland	5) Läs- och skrivkartläggningar/utredningar görs av specialpedagoger i kommunen. Om språkliga svårigheter misstänks görs språkutredning på logopedmottagningen. 8) Vuxenutbildningen har en specialpedagog som gör läs- och skrivutredningar.
Västmanland	5) Skolan. 8) Man får betala privat.
Västra Götaland	-----
Örebro län	-----
Östergötland	5) Mindre komplexa ärenden hänvisar man till kommunerna/skolan.

Landsting	Fråga 4	Fråga 6: Om svaret är JA på fråga 4 - Hur lång är för närvarande väntetiden för barn?
Blekinge	----	----
Dalarna	Ja	Oprioriterade, Falun (södra Dalarna) cirka 16 månader, Mora (norra Dalarna) cirka 12 månader. Prioriterade cirka halva tiden.
Gotland	----	Språkliga utredningar har varit upp till ett år. Efter satsning några månader inom vårdgarantin.
Gävleborg	Ja	8 månader.
Halland	Ja	0-8 månader.
Jämtland	----	----
Jönköpings län	Delvis	Detta varierar något över tid beroende på remissinflöde och om utredningen ska samordnas med utredning på t.ex. BUP. Vanligtvis är väntetiden 2-6 månader.
Kalmar län	Nej/Ja	4-6 månader för de över 16 år.
Kronoberg	Nej	----
Norrbottnen	Ja	2-3 månader.
Skåne	Ja	3 månader.
Stockholms län	Ja	Mellan 1-3 mån beroende på var personen bor.
Sörmland	Delvis	Väntetiden för en utredning i landstinget är 6-12 månader men alla som väntar har erbjudits att göra utredningen utanför länet hos privata logopedier med betydligt kortare väntetid. Många har valt att stå kvar i kö för utredning i landstinget och kan betraktas som patientvald väntan. Den faktiska väntetiden är därför kortare.
Uppsala län	Delvis	8-9 månaders väntetid. Alla patienter i målgruppen placeras i samma kö.
Värmland	Ja	Cirka 12 månader.
Västerbotten	Ja	Cirka 3 månader.
Västernorrland	----	----
Västmanland	----	----
Västra Götaland	----	Vet ej.
Örebro län	Ja	Minst 18 månader.
Östergötland	Ja	Max 2 mån.

Landsting **Fråga 7: Utreder landstingets logopeders läs- och skrivsvårigheter hos vuxna över 18 år?
Motivera gärna ett NEJ-svar.**

Blekinge	Ja	
Dalarna	Ja	
Gotland	Ja	
Gävleborg	Ja	
Halland	Ja	
Jämtland	Nej	Vad gäller logopedi. Vet inte om psykologen gör detta.
Jönköpings län	Ja	
Kalmar län	Ja	
Kronoberg	Ja	
Norrbottn	Ja	
Skåne	Ja	
Stockholms län	Ja	
Sörmland	Ja	
Uppsala	Ja	Remiss krävs.
Värmland	Nej	
Västerbotten	Ja	
Västernorrland	Ja	Ingår ej i vårdgarantin. Frågan kan dock komma att utredas.
Västmanland	Nej	
Västra Götaland	Ja	
Örebro län	Ja	
Östergötland	Ja	Sedan 2009.

Landsting	Fråga 7	Fråga 9: Om svaret är JA på fråga 7 – Hur lång är för närvarande väntetiden för vuxna?
Blekinge	Ja	Inom 3 månader, men beroende på övriga diagnosers inflöde. Utredningen ingår ej i vårdgarantin.
Dalarna	Ja	Oprioriterade, Falun (södra Dalarna) cirka 16 månader, Mora (norra Dalarna) cirka 12 månader. Prioriterade cirka halva tiden.
Gotland	Ja	Upp till 6 månader.
Gävleborg	Ja	8 månader.
Halland	Ja	0-6 månader.
Jämtland	Nej	-----
Jönköpings län	Ja	Cirka 2-4 månader
Kalmar län	Ja	4-6 månader
Kronoberg	Ja	3-4 månader.
Norrbottn	Ja	2-3 månader
Skåne	Ja	Cirka 6 månader för oprioriterad remiss. Skiljer mycket mellan olika logopedmottagningar.
Stockholms län	Ja	Cirka 1 mån.
Sörmland	Ja	Väntetiden för en utredning i landstinget är 6-12 månader men alla som väntar har erbjudits att göra utredningen utanför länet hos privata logopeder med betydligt kortare väntetid. Många har valt att stå kvar i kö för utredning i landstinget och kan betraktas som patientvald väntan. Den faktiska väntetiden är därför kortare.
Uppsala län	Ja	8-9 månader.
Värmland	Nej	-----
Västerbotten	Ja	3-4 månader.
Västernorrland	Ja	15-18 månader.
Västmanland	Nej	-----
Västra Götaland	Ja	Vet ej.
Örebro	Ja	18-24 månader.
Östergötland	Ja	Max 2 månader.